

Dwa ostatnie artykuły – W. Woźniaka oraz S. Ślaskiego – ukazują służebną rolę psychologii dla procesu resocjalizacji, w którym nie można ograniczać się tylko do działań z zakresu pedagogiki. W przypadku więźniów (wychowanków zakładów poprawczych) uzależnionych od środków psychoaktywnych (w tym od alkoholu), należy uciekać się do współczesnych koncepcji leczenia czy psychoterapii.

Materiały umieszczone w aneksie tej pracy zbiorowej uważam za interesujące poznawczo. Znajdują się tam m.in. wiersze wychowanek zakładu poprawczego, co ma kierować myśl ku poezjoterapii w resocjalizacji.

Niniejsza praca zbiorowa została przygotowana tak, aby mogła być praktyczną pomocą dla studentów pedagogiki i psychologii. Dlatego też każde opracowanie kończy się podaniem zadań ćwiczeniowych, co stanowi właśnie o znacznej wartości praktycznej pracy.

Ze swojej strony, jako przedstawiciel katechetyki, chcę zachęcić tych, którzy przygotowują się do działalności pastoralnej w warunkach izolacji więziennej czy w zakładach poprawczych, do sięgnięcia po tę pracę, gdyż mogą w niej znaleźć niejedną odpowiedź w posłudze w tych trudnych środowiskach.

ks. prof. UKSW dr hab. Stanisław Dziekoński
Wydział Teologiczny
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
Warszawa

ks. Grzegorz Leszczyński, *Kościelna procedura administracyjna w Kodeksie Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, Warszawa 2008, ss. 218.

Autor opracowania, ks. G. Leszczyński jest kierownikiem Katedry Procedury Administracyjnej Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW w Warszawie. Obecna pozycja książkowa jest pierwszym, szerszym opracowaniem tematyki, której Autor poświęca swoje naukowe zainteresowania. Dotychczasowe publikacje ks. Leszczyńskiego w dziedzinie procedury administracyjnej ukazały się w postaci artykułów w czasopismach naukowych, których Autor niestety, ze szkoda dla publikacji, nie zamieścił w bibliografii na końcu książkowego opracowania. Byłyby one z pewnością przydatne dla tych, którzy pragną zgłębić przedstawioną tematykę. Tym bardziej że zazwyczaj szczegółowe opracowania w postaci artykułów, zawierają więcej cennych informacji niż podręcznikowe opracowanie. Szczegółowa analiza omawianego opracowania pozwala jednak odnaleźć wiele wątków poruszanych przez Autora we wcześniejszych opracowaniach, które zostały zamieszczone w obecnej pozycji książkowej. Nasuwa się jednoznaczny wniosek, że książka stanowi niejako podsumowanie i całościowe ujęcie dotychczasowych pojedynczych opracowań, uzupełnionych o nowy materiał.

Waler i aktualność pozycji podkreśla sam Autor w udzielonym wywiadzie. Czytamy w nim: *Kościelna procedura administracyjna jest tą częścią prawa kanonicznego, która z pewnością wymaga rzetelnej analizy. Przede wszystkim dlatego, że jest dziedziną zapomnianą, choć w moim przekonaniu niezwykle ważną. Chodzi bowiem o procedury, które z założenia mają dać gwarancje przestrzegania praw wszystkim wiernym**. Sformułowanie *wszyscy wierni* dotyczy tych, którzy czują się poszkodowani przez administrację kościelną, wydającą konkretne akty administracyjne. Dlatego też istnieje procedura administracyjna, czyli ogół norm regulujących wykonywanie władzy administracyjnej przez odpowiednie organy władzy kościelnej, zwłaszcza w odniesieniu do rozstrzygnięcia możliwych sporów pomiędzy autorami a adresatami aktów administracyjnych, poprzez którą Ko-

* *Prawo w służbie wspólnoty*, Wywiad z ks. prof. G. Leszczyńskim przeprowadzony przez ks. red. W. Kulbata, „Niedziela Łódzka” 52 (2009) nr 5, s. VI.

ściół zapewnia możliwość dochodzenia swoich praw tym, którym je naruszono. Z drugiej strony w określeniu *wszystkich wiernych* mieszczą się także te osoby, które wydają wspomniane akty. Istniejąca procedura dochodzenia praw przez osoby pokrzywdzone jest elementem mobilizującym tych, którzy je wydają, by czynili to w sposób prawem przewidziany. Publikacja ks. Leszczyńskiego stanowi niewątpliwą wkład nie tylko w powiększenie się liczby publikacji na polu procedury administracyjnej Kościoła, lecz przede wszystkim może w znacznej mierze przyczynić się do zrozumienia sposobu funkcjonowania władzy kościelnej, wzrostu świadomości praw wiernych w Kościele, a w konsekwencji do pogłębiania kościelnej komunii wszystkich wierzących.

Struktura książki jest przejrzysta i odwołuje się do układu materiału w Kodeksie Prawa Kanonicznego. Zgodnie z nim Autor omawia kwestie dotyczące rozstrzygania sporów administracyjnych, o których w kan. 1732–1739 (rozdział II opracowania), prezentuje szczegółowo, na miarę założeń metodycznych przyjętych w książce, normy odnoszące się do usunięcia i przeniesienia proboszcza, o których w kan. 1740–1752 (rozdział IV książki). Dodatkowo przedstawia niezbyt znaną powszechnie procedurę rozpatrywania rekursów na drodze administracyjno-sądowej przez II Sekcję Sygnatury Apostolskiej ze szczególnym uwzględnieniem Norm specjalnych Sygnatury oraz Konstytucji apostolskiej Jana Pawła II *Pastor Bonus*, reorganizującej strukturę i działalność Kurii Rzymskiej (rozdział III). Nie tyle pożyteczne, ile konieczne, było umieszczenie w rozdziale pierwszym podstawowych wiadomości dotyczących sprawiedliwości administracyjnej w Kościele, w jej rozwoju historycznym i współcześnie, a więc ogólne przedstawienie, nawet bardziej niż w zarysie, kwestii dotyczących: władzy w Kościele, jej rodzajów, uczestnictwa świeckich w sprawowaniu władzy w Kościele; pojęcia i rodzajów aktów administracyjnych, ich anomalii i wad, które są przyczyną rekursów hierarchicznych. Pewien niedosyt pozostawiają omówienia Autora, które nie do końca zdają się przedstawiać proponowane przez podtytuły tematy. Wprawny czytelnik miałby ochotę otrzymać coś więcej, głębiej i precyzyjniej, jak choćby w przypadku rozróżnienia na dekrety ogólne i ogólne dekrety wykonawcze. Należy jednak pamiętać, że poszczególnym kwestiom poświęca się szczegółowe opracowania. To zaś, które prezentuje ks. Leszczyński skierowane jest głównie do czytelników, którymi są studenci prawa kanonicznego. I tak treść wykracza poza podstawowe wiadomości, którymi może zainteresować się każdy wierny w Kościele.

W drugim rozdziale książki Autor przedstawia kwestie dotyczące rekursu hierarchicznego, czyli próby, z jaką wierny zwraca się do wyższej władzy od tej, która wydała akt administracyjny, którym czuje się on pokrzywdzony. W ten sposób wierni korzystają z przysługującego im uprawnienia dochodzenia i obrony pogwałconych przez władzę kościelną praw. W rozdziale zostały omówione środki zaradcze, pojednawcze, do których należy odwołać się przed złożeniem rekursu, następnie sam rekurs hierarchiczny w odniesieniu do jego podmiotu, motywu, przedmiotu i samej procedury.

Logiczną kontynuacją materiału omówionego w rozdziale II jest problematyka przedstawiona w III rozdziale książki, która dotyczy rekursu sądowo-administracyjnego do II Sekcji Sygnatury Apostolskiej, jedyne go trybunału tego rodzaju dla całego Kościoła. Ta droga dochodzenia własnych praw przez wiernego, poczuwającego się do ich naruszenia, nie jest alternatywą rekursu hierarchicznego, lecz dodatkową drogą, na której można odwołać się od negatywnego rozstrzygnięcia rekursu hierarchicznego przez odpowiednie Dykasterie Kurii Rzymskiej wtedy, gdy wydany przez nią akt administracyjny jest nielegalny poprzez naruszenie procedury lub w swej decyzji. Tę tematykę Autor przedstawił w sposób zrozumiały i przystępny dla czytelnika.

Rozdział IV dotyczy procedury administracyjnej, którą należy zachować przy usunięciu lub przeniesieniu proboszcza. Z zaciekawieniem można podejść do omawianej kwestii i to nie tylko z punktu widzenia zainteresowanych stron, ale z punktu widzenia konieczności zadbania o budowanie komunii na poziomie parafialnym, a w konsekwencji ogólnokościelnym. Dlatego też słusznie Autor rozpoczyna ten rozdział od przedstawienia sylwetki proboszcza jako własnego pasterza parafii, czyli określonej wspólnoty wiernych, utworzonej na sposób stały w Kościele partykularnym (kan. 515 §1). W tym świetle należy odczytywać normy, które mówią o usunięciu proboszcza, gdy jego

pasterzowanie staje się szkodliwe czy przynajmniej mniej skuteczne, oraz o jego przeniesieniu dla dobra dusz czy potrzeby lub pożytku Kościoła. Przedstawiona tematyka jest dobrym, opracowanym w skrócie i wyjaśnionym, drogowskazem zarówno dla proboszczów, jak i biskupów.

Do opracowania dołączona jest bibliografia, w której Autor przytacza odpowiednie dokumenty Kościoła dotyczące procedury administracyjnej w Kościele, jak i obszerna literatura w języku polskim oraz w językach obcych, głównie włoskim i łacińskim. Jej walor pomniejszony jest poprzez pojawiające się błędy. Należy mieć nadzieję, że są to raczej błędy drukarskie, a nie wynik nieuwagi czy roztargnienia Autora.

Godne podkreślenia i uznania jest to, że ks. prof. G. Leszczyński podjął się trudu całościowego opracowania problematyki procedury administracyjnej na polskim rynku wydawniczym. Poza polskimi komentarzami do Kodeksu Prawa Kanonicznego, ostatnim takim opracowaniem była książka ks. J. Krukowskiego pt. *Sprawiedliwość administracyjna w Kościele* z 1985 r. W ten sposób książka ks. Leszczyńskiego wypełniła istniejącą lukę i stała się dogodnym podręcznikiem dla studentów prawa kanonicznego oraz wiernych zainteresowanych swoją pozycją w Kościele.

o. prof. UKSW dr hab. Tomasz Galkowski CP

Adam Bartczak, Obrona ważności małżeństwa a poszukiwanie prawdy o małżeństwie w czynnościach obrońcy węzła małżeńskiego na podstawie spraw o stwierdzenie nieważności małżeństwa prowadzonych w Trybunale Diecezji Łódzkiej w latach 1920–2006, Warszawa 2008, ss. 218.

Wprowadzenie

Adam Bartczak przedstawił Wydziałowi Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie rozprawę doktorską, napisaną pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Grzegorza Leszczyńskiego, pt. *Obrona ważności małżeństwa a poszukiwanie prawdy o małżeństwie w czynnościach obrońcy węzła małżeńskiego na podstawie spraw o stwierdzenie nieważności małżeństwa prowadzonych w Trybunale Diecezji Łódzkiej w latach 1920–2006*, Warszawa 2008, ss. 218. Na początku należy zwrócić uwagę, że w latach 1920–2006 nie istniała nazwa Trybunał Diecezji Łódzkiej, lecz Sąd Biskupi Diecezji Łódzkiej. Zmiana nazwy nastąpiła, gdy diecezja łódzka została podniesiona do rangi archidiecezji. Przeoczenie czy aktualne przyzwyczajenie Doktoranta z miejsca pracy? W tytule rozdziału IV używa sformułowania „Trybunał”, a w tekście „Sąd Biskupi”. Taki temat został zatwierdzony jednak przez Radę Wydziału.

Prezentacja wstępna

Małżeństwo jest wspólnotą dwojga osób. Jest to związek monogamiczny, nierozzerwalny, oparty na dochowaniu wierności przez obie strony, ukierunkowany na dobro małżonków oraz zrodzenie i wychowanie potomstwa. Taka jest nauka Kościoła i takie małżeństwo funkcjonuje w Kościele. Niestety, zmieniające się współczesne podejścia do struktury życia społecznego, wprowadzające inne formy wzajemnego współżycia mężczyzny i kobiety oraz coraz większa liczba rozpadających się, poprzez rozwody cywilne, małżeństw sprawia, że prawda o małżeństwie, chroniona przez Kościół, poddawana jest coraz większej krytyce, a w konsekwencji trudne i wymagające zobowiązania nie stają się treścią związku pomiędzy mężczyzną i kobietą. Kościół zatem z jednej strony nieustannie głosi swoją naukę o małżeństwie, a z drugiej strony poszukuje tej prawdy w konkretnych, nieudanych pod względem stałości związkach, w procesach o stwierdzenie nieważności małżeństwa. Znajduje się więc w sytuacji